

Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR

WYTYCZNE

OPRACOWYWANIE PLANÓW EWALUACJI

STYCZEN 2023 R.

This document contains the translation of the guidelines "Design of Evaluation Plans" March 2023. The translation is intended to make the guidelines more helpful and accessible to different stakeholders. Note: The translated text has not been subject to a layout and editorial check. The final reference text is the English version of the guidelines available at the following [link](#).

Informacja o prawach autorskich

© Unia Europejska, 2023

Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Zalecany sposób cytowania:

KOMISJA EUROPEJSKA – Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich – Dział A.3 (2023):
Wytyczne. Opracowywanie planów ewaluacji. Bruksela, styczeń 2023 r.

Zastrzeżenie prawne:

Informacje i opinie przedstawione w niniejszej publikacji wyrażają poglądy jego autorów i niekoniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Komisji. Komisja nie gwarantuje dokładności danych zawartych w niniejszej publikacji. Komisja ani żadna osoba działająca w jej imieniu nie ponosi odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w niniejszej publikacji.

Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR jest odpowiedzialne za udzielanie wsparcia w zakresie monitorowania i ewaluacji na szczeblu UE i państw członkowskich. Działa ono pod nadzorem działu A.3 „Skuteczność polityki” DG AGRI Komisji Europejskiej (KE). Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR wspiera wszystkie zainteresowane strony zajmujące się ewaluacją, w szczególności DG AGRI, organy krajowe, instytucje zarządzające i ewaluatorów, przez opracowywanie i rozpowszechnianie odpowiednich metodyk i narzędzi, gromadzenie i wymianę dobrych praktyk, budowanie zdolności oraz komunikowanie się z członkami sieci w kwestiach związanych z ewaluacją.

Dodatkowe informacje na temat działalności europejskiego biura pomocy ds. ewaluacji WPR można znaleźć w internecie za pośrednictwem serwera Europa (https://eu-cap-network.ec.europa.eu/eu-cap-network/support/european-evaluation-helpdesk_en).

Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR

Rue Belliard 12, Bruksela, Belgia

+32 2 808 10 24

evaluation@eucapnetwork.eu

SPIS TRESCI

Wykaz skrótów	iv
Podziękowania	v
Wprowadzenie	Error! Bookmark not defined.
1. Ramy rawne	4
2. Zarys planu ewaluacji	7
3. Najważniejsza treść planu ewaluacji	9
3.1 Cele i potrzeby w zakresie ewaluacji	11
3.2 Zarządzanie i koordynacja	16
3.3 Identyfikacja zainteresowanych stron	20
3.4 Ramy czasowe	23
3.5 Dane i informacje	27
3.6 Komunikacja i działania następcze	31
3.7 Zasoby, wsparcie techniczne i budowanie zdolności	34
Załącznik – Definicje kryteriów ewaluacji	37

TABELE

Tabela 1 – Zarys planu ewaluacji (treść minimalna i zalecana)	7
Tabela 2 – Proponowana treść sekcji 1 planu ewaluacji	11
Tabela 3 – Proponowana treść sekcji 2 planu ewaluacji	16
Tabela 4 – Proponowana treść sekcji 3 planu ewaluacji	20
Tabela 5 – Proponowana treść sekcji 4 planu ewaluacji	23
Tabela 6 – Proponowana treść sekcji 5 planu ewaluacji	27
Tabela 7 – Proponowana treść sekcji 6 planu ewaluacji	31
Tabela 8 – Proponowana treść sekcji 7 planu ewaluacji	34

RYSUNKI

Rys. 1 – Minimalna struktura planu ewaluacji	9
Rys. 2 – Powiązania między poszczególnymi sekcjami planu ewaluacji	9

RAMKI

Ramka 1 – Definicje stosowane do kryteriów ewaluacji	37
--	----

WYKAZ SKROTOW

AKIS	System wiedzy i innowacji w rolnictwie
JPP	Jednostka przeliczeniowa pracy
WPR	Wspólna polityka rolna
CP	Cel przekrojowy
DG AGRI	Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich
KE	Komisja Europejska
IF	Instrument finansowy
GAEC	Normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska
LGD	Lokalna grupa działania
MiE	Monitorowanie i ewaluacja
IZ	Instytucja zarządzająca
PCz	Państwo członkowskie
PMEF	Ramy realizacji celów, monitorowania i ewaluacji
CS	Cel szczegółowy

PODZIĘKOWANIA

Niniejsze wytyczne zostały opracowane przez międzynarodowy zespół ekspertów ds. ewaluacji, w którego skład weszli Costas Apostolopoulos, Neringa Viršilienė i Sari Rannanpää. Dodatkowy wkład zapewnili również Maria Coto, Jérôme Paperou i Stephanie Vella. Prace koordynowało europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR działające pod nadzorem Marili Parissaki. Valdis Kudiņš i Hannes Wimmer przeprowadzili ocenę jakości i spójności. Brigit Zomer, Steve Gillman i Jules Vincent zadbali o zapewnienie ogólnej jakości i wyglądu ostatecznej wersji wytycznych.

Przedstawiciele DG AGRI zapewnili spójność wytycznych z ramami polityki UE.

Przedstawiciele państw członkowskich zgłosili uwagi na temat wersji roboczych wytycznych podczas konsultacji na forum do zasięgnięcia opinii, które odbyły się w listopadzie 2022 r.

WPROWADZENIE

Znaczenie ewaluacji: dlaczego przeprowadzamy ewaluację planów strategicznych WPR?

Ewaluacje przynoszą istotne korzyści, dzięki którym możliwa jest poprawa jakości oraz skuteczności planowania i realizacji polityki. Mówiąc konkretnie, ewaluacje planów strategicznych WPR są przydatne w celu:

- wykazania postępów i osiągnięć w zakresie wdrażania planów strategicznych WPR, a tym samym uzasadnienia wykorzystania środków;
- dostarczania informacji, które mogą poprawić ukierunkowanie interwencji, a w rezultacie zwiększyć skuteczność polityki;
- zapewnienia rozliczalności i przejrzystości wdrażania planu strategicznego WPR;
- pełnienia funkcji kanału komunikacji między instytucją zarządzającą (IZ) a kluczowymi zainteresowanymi stronami zaangażowanymi w opracowywanie i wdrażanie planu, w tym Komisją Europejską;
- przedstawiania dowodów i solidnej bazy analitycznej na potrzeby opracowywania przyszłych planów/strategii politycznych;
- kształtowania procesu ciągłego uczenia się i doskonalenia, który przyczynia się do poprawy jakości wdrażania planów i ich opracowywania w przyszłości.

W ramach wymogów prawnych określone są warunki zapewniające przeprowadzenie ewaluacji. W okresie 2023–2027 państwa członkowskie są zobowiązane do ewaluacji swoich planów strategicznych WPR w okresie wdrażania i po zakończeniu wdrażania (ewaluacja *ex post*). Zgodnie z wymogami prawnymi określonymi w art. 140 rozporządzenia (UE) 2021/2115 celem ewaluacji jest poprawa jakości na etapie opracowywania i wdrażania planów.

Co przemawia za opracowaniem planu ewaluacji?

Plan ewaluacji jest dokumentem, który zawiera opis ewaluacji planu strategicznego WPR oraz planowanego wykorzystania wniosków z ewaluacji do poprawy wdrażania i podejmowania decyzji. Plan ewaluacji zawiera wyjaśnienie, jak należy opisać aspekty takie jak „co”, „jak” i „dlaczego jest to ważne” w odniesieniu do planu strategicznego WPR.

Aby spełnić wymogi dotyczące ewaluacji, państwa członkowskie opracowują plan ewaluacji spełniający minimalne wymogi określone w załączniku II do rozporządzenia (UE) 2022/1475¹. Plan ewaluacji zawiera między innymi informacje dotyczące planowanych ewaluacji w okresie wdrażania 2023–2027 oraz ewaluacji *ex post* w 2031 r.

Plan ewaluacji przedstawia się komitetowi monitorującemu nie później niż rok po zatwierdzeniu planów strategicznych WPR². Komisja Europejska (KE) jedynie przyjmuje plan ewaluacji do wiadomości i nie musi go zatwierdzać. Państwa członkowskie udostępniają jednak KE informacje dotyczące działań

¹ Art. 4 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

² Art. 140 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

ewaluacyjnych i wyników ewaluacji po przeprowadzeniu analizy przez komitet monitorujący i nie później niż miesiąc przed corocznym spotkaniem w sprawie przeglądu³. Informacje, które należy przekazać KE, obejmują⁴:

- informacje dotyczące działań ewaluacyjnych i wyników ewaluacji, w szczególności informacje o postępach w dokonywaniu ewaluacji, sporządzaniu sprawozdań podsumowujących ewaluację i w działaniach następczych podjętych w związku z wynikami ewaluacji;
- wszelkie zmiany planu ewaluacji.

Jakie są korzyści opracowania planu ewaluacji?

Opracowanie planu ewaluacji ma zagwarantować, że:

- podjęte zostaną wszystkie odpowiednie działania ewaluacyjne;
- udostępnione zostaną wystarczające i odpowiednie środki na rzecz przeprowadzenia wszystkich niezbędnych ewaluacji;
- dane wymagane do celów ewaluacji zostaną udostępnione w odpowiednim czasie i w odpowiednim formacie.

W związku z tym plan ewaluacji umożliwi państwom członkowskim:

- poprawę planowania i struktury ewaluacji planu strategicznego WPR;
- poprawę ukierunkowania działań w zakresie monitorowania i ewaluacji, co przyczyni się do ustanowienia wyraźnego połączenia między tymi działaniami oraz do dostosowania ich do priorytetowych potrzeb poszczególnych zainteresowanych stron zaangażowanych w realizację planu strategicznego WPR;
- poprawę wykorzystywania wniosków z ewaluacji, ich przydatności, skutecznej integracji oraz przekazywania i rozpowszechniania.

Cel niniejszych wytycznych

Wytyczne „Opracowywanie planów ewaluacji” nie mają wiążącego charakteru. Celem wytycznych jest przedstawienie minimalnej i zalecanej treści planów ewaluacji, którą można następnie dostosować do potrzeb państw członkowskich.

Niniejsze wytyczne mają dwojaki cel:

- przedstawienie wytycznych dotyczących opracowywania planu ewaluacji w oparciu o minimalną treść, która jest wymagana na mocy ram prawnych;
- zaproponowanie dodatkowej treści planu ewaluacji w celu wsparcia lepszego planowania, wdrażania i wykorzystywania ewaluacji na szczeblu państw członkowskich.

³ Art. 5 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

⁴ Art. 124 ust. 3 lit. d) i art. 124 ust. 4 lit. c) rozporządzenia (UE) 2021/2115.

Grupy docelowe niniejszych niewiążących wytycznych

Główną grupą docelową niniejszych wytycznych są instytucje zarządzające planami strategicznymi WPR, które odpowiadają za opracowanie planu ewaluacji. Innymi grupami docelowymi są komitet monitorujący i agencje płatnicze, które uczestniczą w przygotowywaniu planu ewaluacji.

Struktura i treść wytycznych

Wytyczne zawierają opis najważniejszych elementów planu ewaluacji z uwzględnieniem minimalnych wymogów prawnych. Oprócz tego zawierają propozycję dodatkowej treści poszczególnych sekcji planu ewaluacji, opis kluczowych terminów, które należy wziąć pod uwagę, oraz przykłady najważniejszych pytań, jakie należy zadać podczas opracowywania poszczególnych sekcji planu ewaluacji. Wskazano w nich także powiązania między różnymi sekcjami. Wytyczne uzupełnia zestaw narzędzi, który obejmuje szczegółowy opis proponowanych etapów pracy związanych z opracowaniem poszczególnych sekcji planu ewaluacji.

1. RAMY PRAWNE

W celu opracowania planu ewaluacji państwa członkowskie muszą uwzględnić przepisy odpowiednich rozporządzeń dotyczące elementów, które należy poddać ewaluacji, oraz terminu i sposobu jej przeprowadzenia.

Co należy poddać ewaluacji?

Państwa członkowskie przeprowadzają ewaluację każdego celu szczegółowego (łącznie 10 celów) przynajmniej raz w okresie wdrażania, w stosownych przypadkach, zgodnie z logiką interwencji w ramach planu strategicznego WPR. Cele szczegółowe mogą być ocenione indywidualnie lub grupowo (tj. w ramach kompleksowych ewaluacji obejmujących kilka celów) zgodnie z logiką interwencji w ramach planu strategicznego WPR⁵. W przypadku gdy cel szczegółowy nie został poddany ewaluacji w okresie wdrażania, państwa członkowskie powinny przedstawić stosowne uzasadnienie.

Konkretne interwencje lub tematy będą oceniane zgodnie z potrzebami państwa członkowskiego w zakresie ewaluacji, logiką interwencji w ramach planu strategicznego WPR oraz stanem wdrażania. Przykłady takich tematów są następujące⁶:

- określenie wartości dodanej LEADER;
- krajowa sieć WPR;
- system wiedzy i informacji w rolnictwie (AKIS);
- struktura środowiskowa i klimatyczna⁷.

Uproszczenia dla beneficjentów końcowych i administracji również są potencjalnym tematem oceny efektywności⁸.

Kiedy należy przeprowadzić ewaluację?

W okresie 2023–2027 KE i państwa członkowskie będą musiały przeprowadzić ewaluacje. Zgodnie z art. 140 rozporządzenia (UE) 2021/2115 państwa członkowskie będą musiały przeprowadzić dwa rodzaje ewaluacji:

- ewaluacje w „okresie wdrażania” (2023–2027), chociaż precyzyjne daty nie są określone;
- „ewaluację *ex post*” do 31 grudnia 2031 r.

Ewaluacje w okresie wdrażania należy zaplanować w taki sposób, aby wyniki były dostępne podczas omawiania następnej WPR, tj. po 2027 r. na szczeblu UE, oraz podczas omawiania kolejnego planu strategicznego WPR na szczeblu państw członkowskich. W stosownych przypadkach państwa

⁵ Art. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

⁶ Art. 2 lit. d) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

⁷ Zgodnie z art. 109 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2021/2115 (normy i warunki GAEC).

⁸ Art. 1 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

członkowskie wykorzystują również dane z poprzedniego okresu programowania 2014–2022 do przeprowadzania ocen⁹.

Jak należy przeprowadzać ewaluację?

Państwa członkowskie powinny przeprowadzić wymienione poniżej działania ewaluacyjne. Ponieważ działania te są typowymi działaniami przeprowadzanymi w ramach ewaluacji, można wywnioskować, że państwa członkowskie powinny ustanowić takie ramy, które będą obejmować:

- **stosowanie odpowiednich kryteriów ewaluacji**, biorąc pod uwagę zakres, rodzaj i wykorzystanie interwencji w ramach planu strategicznego WPR¹⁰. Do kryteriów ewaluacji zalicza się: skuteczność, efektywność, znaczenie, spójność i unijną wartość dodaną (w załączniku do niniejszych wytycznych przedstawione są definicje kryteriów ewaluacji zgodne z wytycznymi dotyczącymi lepszego stanowienia prawa)¹¹. Państwa członkowskie oceniają ponadto oddziaływanie swoich planów strategicznych WPR w odniesieniu do ich wkładu w realizację celów ogólnych WPR i celów szczegółowych, które objęte są danym planem strategicznym WPR, korzystając ze wskaźników oddziaływania¹². Oznacza to, że jeśli cel szczegółowy nie jest objęty danym planem strategicznym WPR, ocena oddziaływania nie jest wymagana. Należy jednak przedstawić uzasadnienie¹³. Ogólny wpływ danego planu strategicznego WPR oceniany jest wyłącznie w ramach ewaluacji *ex post*¹⁴;
- **uwzględnienie zakresu terytorialnego interwencji**, w stosownych przypadkach. Dotyczy to w szczególności interwencji, które nie są przeprowadzane na szczeblu krajowym, lecz na szczeblu regionalnym lub lokalnym¹⁵;
- **określenie kluczowych elementów ewaluacji podlegających ocenie**. W załączniku I do rozporządzenia (UE) 2022/1475 przedstawiono dalsze specyfikacje kryteriów ewaluacji dotyczących skuteczności, w szczególności w odniesieniu do każdego celu szczegółowego określono kluczowe elementy ewaluacji (nakładające obowiązek oceny) oraz czynniki przyczyniające się do sukcesu¹⁶ (zalecane, nieobowiązkowe). W załączniku I nie zawarto jednak innych specyfikacji dotyczących kryteriów ewaluacji;
- **określenie pytań ewaluacyjnych i czynników przyczyniających się do sukcesu** w celu oceny kryteriów ewaluacji dotyczących skuteczności, efektywności, znaczenia, spójności i unijnej wartości dodanej¹⁷. Czynniki przyczyniające się do sukcesu określone w załączniku I do rozporządzenia (UE) 2022/1475 są jedynie zaleceniami. W poprzednim okresie programowania określonych było 30 wspólnych pytań ewaluacyjnych dotyczących całej UE, którym towarzyszyły kryteria oceny na poziomie obszaru docelowego i na poziomie programu.

⁹ Art. 2 lit. e) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

¹⁰ Art. 2 lit. b) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

¹¹ Art. 1 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

¹² Art. 140 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

¹³ Art. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

¹⁴ Art. 3 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2022/1475 i art. 140 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

¹⁵ Art. 2 lit. c) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

¹⁶ Termin „czynniki przyczyniające się do sukcesu” zastępuje termin „kryteria oceny”, który był używany w okresie 2014–2020.

¹⁷ Art. 1 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

W obecnym okresie państwo członkowskie może opracować swoje własne pytania ewaluacyjne do celów oceny wyżej wymienionych kryteriów ewaluacji;

- **uwzględnienie wszystkich istotnych wspólnych wskaźników** (wskaźników dotyczących produktu, rezultatu, oddziaływania i wskaźników kontekstowych) w celu przeanalizowania wpływu planów strategicznych WPR na cele szczegółowe¹⁸. W odniesieniu do indywidualnych wskaźników oddziaływania wymienionych w załączniku III do rozporządzenia (UE) 2022/1475 należy obliczyć skutki netto¹⁹;
- **korzystanie w razie potrzeby ze stosownych informacji dodatkowych** (ilościowych i jakościowych) **oraz wskaźników specyficznych** innych niż wspólne wskaźniki, które są pomocne podczas wyciągania odpowiednich wniosków dotyczących oddziaływania planów strategicznych WPR²⁰.

W ramach regulacyjnych w kontekście tego, co i jak ma zostać poddane ewaluacji, w licznych przypadkach używa się terminu „w stosownych przypadkach” – oznacza to, że państwa członkowskie powinny uwzględnić wszystkie istotne aspekty. Niektóre aspekty mogą być zawsze istotne, na przykład wartość dodana LEADER, która jest uwzględniona we wszystkich planach strategicznych WPR i która w związku z tym powinna zostać poddana ewaluacji przez wszystkie państwa członkowskie. Inne aspekty mogą być istotne tylko w niektórych państwach członkowskich, na przykład zakres terytorialny może być istotny w zregionalizowanych państwach członkowskich, a mniej istotny w niezregionalizowanych państwach członkowskich.

---

¹⁸ Art. 6 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

¹⁹ Art. 6 ust. 5 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

²⁰ Art. 6 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

2. ZARYS PLANU EWALUACJI

Minimalne wymogi dotyczące struktury i treści planu ewaluacji opisano w załączniku II do rozporządzenia (UE) 2022/1475 oraz podsumowano w tabeli poniżej. Zgodnie z tym załącznikiem plan ewaluacji powinien zawierać siedem sekcji, które zostały wyszczególnione w pierwszej kolumnie poniżej. Minimalną treść planu ewaluacji uwzględniono w drugiej kolumnie poniżej. W trzeciej kolumnie przedstawiono zalecaną treść dodatkową poszczególnych sekcji.

Państwa członkowskie mogą zmienić kolejność sekcji planu ewaluacji, jeśli uznają to za bardziej adekwatne. Na przykład ktoś może stwierdzić, że identyfikacja zainteresowanych stron powinna być pierwsza, ponieważ trzeba zapytać zainteresowane strony o ich potrzeby, podczas gdy niektóre zainteresowane strony mogą również odgrywać pewną rolę w dostarczaniu danych lub przyczyniać się do określenia tematów ewaluacji. W niniejszych wytycznych przedstawiono kolejność określoną w załączniku II do wspomnianego rozporządzenia, ale nie oznacza to, że taka kolejność musi być ściśle przestrzegana.

Tabela 1 – Zarys planu ewaluacji (treść minimalna i zalecana)

Sekcja planu ewaluacji	Treść minimalna (rozporządzenie)	Treść dodatkowa (zalecana)
1. Cele i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> Cele i potrzeby w zakresie ewaluacji Zapewnienie podjęcia wystarczających działań 	<ul style="list-style-type: none"> Działania ewaluacyjne Tematy ewaluacji
2. Zarządzanie i koordynacja	<ul style="list-style-type: none"> System monitorowania i ewaluacji Najważniejsze podmioty i ich obowiązki 	<ul style="list-style-type: none"> Struktury zapewniające skuteczne zarządzanie planowaniem, wdrażaniem i jakością ewaluacji Dodatkowe struktury wspierające wykorzystywanie wniosków z ewaluacji
3. Identyfikacja zainteresowanych stron	<ul style="list-style-type: none"> Opis odpowiednich zainteresowanych stron Potrzeby zainteresowanych stron Potrzeby związane z budowaniem zdolności (do uwzględnienia w sekcji 7) 	<ul style="list-style-type: none"> Katalog zainteresowanych stron Klasyfikacja zainteresowanych stron Sposoby korzystania z identyfikacji zainteresowanych stron
4. Ramy czasowe	<ul style="list-style-type: none"> Planowanie ewaluacji: <ul style="list-style-type: none"> wkład w osiągnięcie celów WPR w okresie wdrażania 	<ul style="list-style-type: none"> Plan działania w zakresie ewaluacji, w tym wszystkie rodzaje działań ewaluacyjnych: ewaluacje/badania wspierające ewaluacje, działania

	<ul style="list-style-type: none"> o ewaluacja konkretnych tematów (np. zielona architektura, sieci WPR, LEADER, AKIS) • Badania towarzyszące oraz inne działania badawcze i analityczne 	<p>w zakresie budowania zdolności, opracowanie systemu monitorowania</p>
5. Dane i informacje	<ul style="list-style-type: none"> • Ustalenia dotyczące dostępności danych • Źródła danych • Ustalenia instytucjonalne dotyczące przekazywania danych i jakości danych • Identyfikacja luk w danych oraz działań mających na celu ich usunięcie • Terminowe uruchomienie systemów danych 	<ul style="list-style-type: none"> • Ogólne ramy ewaluacji (w tym orientacyjne pytania ewaluacyjne, czynniki przyczyniające się do sukcesu, wskaźniki i źródła danych) służące identyfikacji luk w danych • W razie potrzeby szkolenie podmiotów w zakresie systemów zarządzania danymi
6. Komunikacja i działania następcze	<ul style="list-style-type: none"> • Podejście do rozpowszechniania wniosków z ewaluacji wśród odbiorców docelowych • Mechanizmy podejmowania działań następczych i wykorzystania wniosków z ewaluacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Opis planu komunikacji • Cele dotyczące informowania o wnioskach z ewaluacji • Rola krajowych sieci WPR
7. Zasoby, wsparcie techniczne i budowanie zdolności	<ul style="list-style-type: none"> • Opis niezbędnych zasobów służących realizacji planu ewaluacji (zdolności administracyjne, dane, środki finansowe i potrzeby w zakresie IT) • Opis wdrażania wsparcia na rzecz programu (w tym wsparcia technicznego, działań w zakresie budowania zdolności oraz wsparcia LGD w zakresie ewaluacji) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ustrukturyzowany plan budowania zdolności dla LGD na potrzeby ewaluacji strategii rozwoju lokalnego

3. NAJWAŻNIEJSZA TREŚĆ PLANU EWALUACJI

Niniejszy rozdział zawiera opis podstawowej treści planu ewaluacji, począwszy od minimalnych wymogów określonych w rozporządzeniu²¹ w odniesieniu do siedmiu sekcji.

Rys. 1 – Minimalna struktura planu ewaluacji

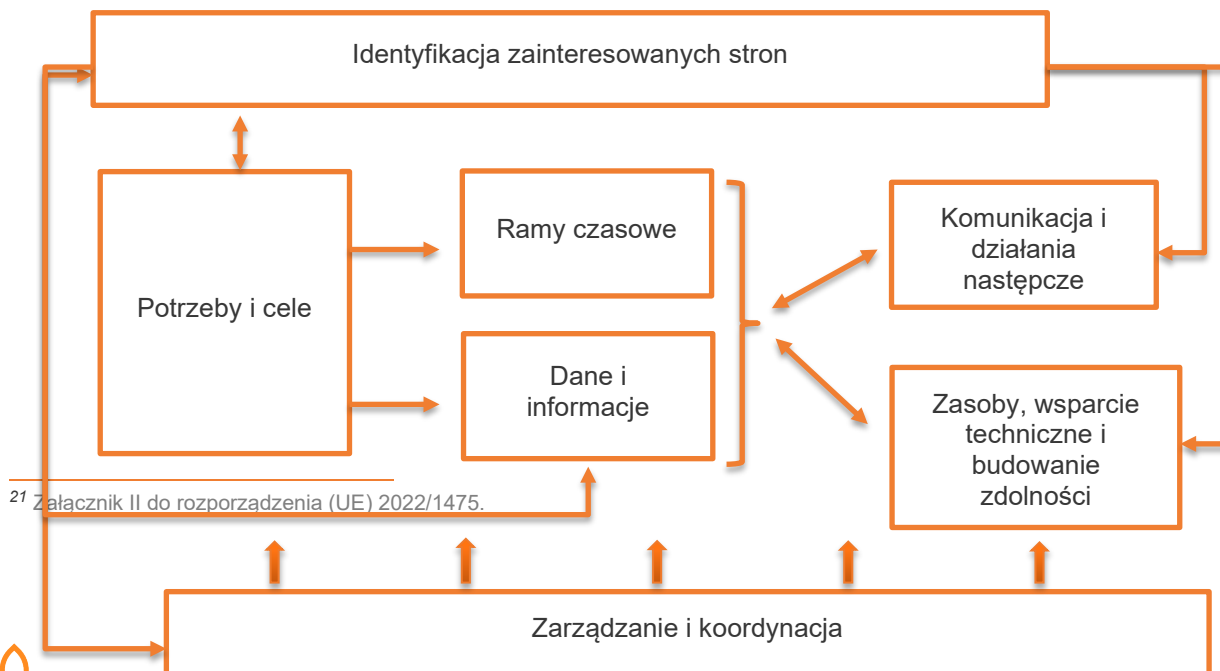
Źródło: europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2023).

Siedem sekcji planu ewaluacji opisano bardziej szczegółowo w kolejnych rozdziałach. Dla każdej sekcji zaproponowano treść minimalną i dodatkową. Treść akapitu dotyczącego minimalnych wymogów określonych w załączniku II do rozporządzenia (UE) 2022/1475 przedstawiono w pomarańczowej ramce. W niniejszych wytycznych zaproponowano również treść dodatkową wraz z jej uzasadnieniem. Na rys. 2 poniżej szczegółowo opisano i podsumowano również powiązania poszczególnych sekcji planu ewaluacji z innymi sekcjami.

Oprócz tego wyjaśniono kluczowe terminy, które należy wziąć pod uwagę podczas opracowywania poszczególnych sekcji planu ewaluacji, w celu osiągnięcia wspólnego zrozumienia głównych kwestii i koncepcji. Szereg kluczowych pytań, które można zadać, może nakierować państwa członkowskie na zagadnienia, które powinno się wziąć pod uwagę podczas opracowywania konkretnej sekcji planu ewaluacji. Ponadto zaproponowano orientacyjny zarys każdej sekcji.

Bardziej szczegółowe kroki w zakresie opracowywania poszczególnych sekcji planu ewaluacji przedstawiono w zestawie narzędzi powiązanych z niniejszymi wytycznymi.

Rys. 2 – Powiązania między poszczególnymi sekcjami planu ewaluacji

²¹ Załącznik II do rozporządzenia (UE) 2022/1475.

Źródło: Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2023).

3.1 Cele i potrzeby w zakresie ewaluacji

Co należy zawrzeć w tej sekcji planu ewaluacji?

W tej sekcji planu ewaluacji należy określić cele planu ewaluacji oraz potrzeby związane z ewaluacją. Uzasadnienie proponowanej dodatkowej treści tej sekcji przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 2 – Proponowana treść sekcji 1 planu ewaluacji

Treść minimalna ²²	Treść dodatkowa	Uzasadnienie ²³
Określenie: <ul style="list-style-type: none"> potrzeb w zakresie ewaluacji celów ewaluacji 	Działania ewaluacyjne	Przeprowadzenie ewaluacji, działania następcze podjęte w związku z wynikami ewaluacji – art. 124 ust. 3 lit. d) Sprawozdania na temat działań ewaluacyjnych i wyników ewaluacji ²⁴
	Tematy ewaluacji	Ewaluacja celów szczegółowych zgodnie z logiką interwencji – art. 2 lit. a) Ewaluacja konkretnych interwencji/tematów – art. 2 lit. d) Ocena uproszczenia – art. 1 ust. 3
Zapewnienie podjęcia wystarczających działań		

Powiązania tej sekcji z innymi sekcjami planu ewaluacji

Sekcja 2 – zarządzanie i koordynacja są nadrzędnym elementem planu ewaluacji, ponieważ różne organy/podmioty mogą odpowiadać za różne części planu ewaluacji.

Sekcja 3 – identyfikacja zainteresowanych stron: podczas identyfikacji zainteresowane strony mogą przekazać informacje na temat potrzeb i celów w zakresie ewaluacji oraz zaproponować tematy ewaluacji, które przyczynią się do zaspokojenia ich potrzeb.

Sekcja 4 – ramy czasowe: wybór tematów i działań determinuje ramy czasowe planowania ewaluacji. Ponadto działania ewaluacyjne mogą odnosić się do budowania zdolności w zakresie ewaluacji, danych i informacji, jeśli dotyczą danych/systemów informacyjnych i eliminowania luk w danych, oraz do wsparcia technicznego, jeśli dotyczą udzielania wsparcia na rzecz lokalnych grup działania.

Sekcja 7 – zasoby, wsparcie techniczne, budowanie zdolności: ostateczny wybór tematów ewaluacji i działań związanych z ewaluacją będzie zależeć od dostępnych zasobów – zarówno ludzkich (ewaluatorzy i zdolności w zakresie ewaluacji), jak i finansowych (budżet dostępny na potrzeby ewaluacji).

²² Pkt 1 załącznika II do rozporządzenia (UE) 2022/1475 i art. 140 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

²³ Artykuły odnoszą się do rozporządzenia (UE) 2022/1475.

²⁴ Art. 5 rozporządzenia (UE) 2021/1475.

Kluczowe terminy, które należy wziąć pod uwagę

Oświadczenie dotyczące **celów planu ewaluacji i potrzeb związanych z ewaluacją**, służące zapewnieniu podjęcia wystarczających i odpowiednich **działań ewaluacyjnych**, w szczególności w celu dostarczenia **informacji potrzebnych do kierowania programem, kształtowania następnego okresu objętego programem polityki** oraz zapewnienia **dostępności danych potrzebnych do ewaluacji planu strategicznego WPR**.

Cele ewaluacji, które należy uwzględnić w planie ewaluacji, mogą obejmować co najmniej jeden z trzech poziomów:

- poziom strategiczny, na którym ewaluacje odzwierciedlają sytuację na szczeblu krajowym pod względem oceny wkładu planu strategicznego WPR w realizację ogólnych celów WPR i odpowiednich celów szczegółowych²⁵;
- poziom regionalny, na którym ewaluacje mogą być wykorzystywane do oceny interwencji w ramach planów strategicznych WPR wdrażanych na szczeblu regionalnym lub lokalnym²⁶;
- poziom tematyczny (krajowy lub regionalny), na którym ewaluacje mogą być wykorzystywane do oceny konkretnego tematu interesującego państwo członkowskie lub priorytetu państwa członkowskiego.

Potrzeby w zakresie ewaluacji można określić w pierwszej kolejności – na podstawie zarówno logiki interwencji w ramach planu strategicznego WPR, jaki i potrzeb instytucji zarządzających i innych właściwych zainteresowanych stron. Do określenia potrzeb w zakresie ewaluacji można wykorzystać również doświadczenie z poprzednich okresów programowania.

Jasny opis potrzeb w zakresie ewaluacji i celów planu ewaluacji umożliwi opracowanie i wdrożenie odpowiednich **działań ewaluacyjnych w kontekście planu strategicznego WPR**. Działania ewaluacyjne są działaniami, które instytucje zarządzające i inne zainteresowane strony muszą przeprowadzić. Można je podzielić na trzy kategorie:

- działania związane z opracowywaniem systemów monitorowania i ewaluacji (zasad, procedur, aktów prawnych, danych, systemów informacyjnych itp.). Działania te zapewniają **dostępność danych niezbędnych do ewaluacji planu strategicznego WPR**;
- opracowywanie i wdrażanie ewaluacji (celów szczegółowych lub konkretnych tematów) oraz badań wspierających ewaluację, w tym rozpowszechnianie wniosków z ewaluacji i podejmowanie na ich podstawie działań następczych;
- działania związane z budowaniem zdolności w zakresie ewaluacji.

Działania ewaluacyjne mogą być podejmowane w różnym czasie i w różnych celach:

- a) w okresie programowania w celu **dostarczenia informacji potrzebnych do kierowania programem**, a w szczególności w celu:

²⁵ Odniesienia do celów szczegółowych w całym dokumencie odnoszą się do 9 celów szczegółowych i celu przekrojowego opisanego w art. 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

²⁶ Art. 2 lit. c) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

- ewaluacji celów szczegółowych zgodnie z poszczególnymi planami strategicznymi WPR i ich logiką interwencji. W ramach działań ewaluacyjnych należy również uwzględnić to, czy ewaluacja będzie przeprowadzana według celów szczegółowych, czy według kompleksowych ewaluacji obejmujących kilka celów szczegółowych²⁷;
  - oceny planu strategicznego WPR za pomocą odpowiednich kryteriów ewaluacji oraz oceny jego wpływu²⁸;
  - wniesienia wkładu w dyskusje dotyczące planowania i przygotowania kolejnego okresu objętego programem polityki (po 2027 r.);
  - aby **zapewnić dostępność danych niezbędnych do ewaluacji planu strategicznego WPR**²⁹, państwa członkowskie muszą w szczególności:
    - o zapewnić dostępność danych dla osób przeprowadzających ewaluację, aby mogły one wypełniać swoje obowiązki związane z monitorowaniem i ewaluacją;
    - o dokonać niezbędnych ustaleń z krajowymi i, w stosownych przypadkach, regionalnymi ośrodkami statystycznymi, ośrodkami badań naukowych, przedsiębiorstwami i dostawcami danych w celu zapewnienia dostępności danych;
- b) *ex post* w celu **kształtowania kolejnego okresu objętego programem polityki (po 2034 r.)**, a w szczególności w celu:
- oceny planu strategicznego WPR i jego wdrożenia na podstawie poszczególnych kryteriów ewaluacji dotyczących skuteczności, efektywności, znaczenia, spójności, unijnej wartości dodanej i oddziaływania³⁰.

Kluczowe pytania, które należy rozważyć

- **Jakiego rodzaju potrzeby w zakresie ewaluacji planu strategicznego WPR istnieją?**

Jest to punkt wyjściowy do zdefiniowania celów planu ewaluacji. Pytania cząstkowe mogą być w tym przypadku następujące:

- o Jakie są główne potrzeby, które stoją za logiką interwencji w ramach planu strategicznego WPR?
- o Czy istnieją inne potrzeby w zakresie ewaluacji?
- o Jakie inne potrzeby informacyjne związane z planem strategicznym WPR istnieją? Które z nich można zaspokoić w drodze ewaluacji?
- o W jaki sposób działania podejmowane w ramach planu ewaluacji uwzględniają potrzeby poszczególnych zainteresowanych stron uczestniczących w ewaluacji (określone podczas identyfikacji zainteresowanych stron zgodnie z sekcją 3 planu ewaluacji)?

²⁷ Art. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

²⁸ Art. 2 lit. b) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

²⁹ Art. 7 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

³⁰ Art. 3 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

- Czy plan ewaluacji może uwzględnić nowo zaistniałe potrzeby w zakresie ewaluacji?

- **Jakie są cele planu ewaluacji?**

Cele planu ewaluacji można zdefiniować na podstawie potrzeb. Dalsze pytania cząstkowe mogą być następujące:

- W jaki sposób plan ewaluacji może uwzględniać zidentyfikowane potrzeby w zakresie ewaluacji?
- Jakiego rodzaju ewaluacje zostaną uwzględnione w planie ewaluacji, na przykład ewaluacje procesów, ewaluacje ukierunkowane na wyniki, ewaluacje oddziaływania itp.?
- Jakie cele szczegółowe i tematy zostaną poddane ewaluacji w okresie wdrażania? Jeśli dany CS nie może zostać poddany ewaluacji, należy podać uzasadnienie.
- Kto stanowi grupę docelową planu ewaluacji? (z uwzględnieniem zainteresowanych stron i ich potrzeb oraz planowanych działań ewaluacyjnych)
- Jakie zasoby są dostępne, aby umożliwić ambitniejsze określanie celów planu ewaluacji?
- Jaka jest aktualna sytuacja w zakresie wdrażania systemów informacyjnych i systemów gromadzenia danych? Na ile cele planu ewaluacji powinny uwzględniać ich aktualizację/poprawę, aby zapewnić dostępność danych niezbędnych do ewaluacji planu strategicznego WPR?

- **Jakie działania ewaluacyjne powinien zawierać plan ewaluacji?**

Inne konkretne pytania cząstkowe mogą być następujące:

- Jaki poziom szczegółowości powinien mieć plan ewaluacji? Plan ewaluacji może być na przykład:
  - strategiczny (ogólny plan całościowy z wieloletnim planem pracy, uzupełniany corocznymi planami działań);
  - szczegółowy (ze szczegółowym planem wdrażania, z uwzględnieniem wszystkich planowanych działań ewaluacyjnych, tematów i badań wspierających).

- **Czy potrzeby w zakresie ewaluacji, cele planu ewaluacji i planowane działania ewaluacyjne są ze sobą spójne?**

Inne konkretne pytania cząstkowe mogą być następujące:

- Jaki poziom szczegółowości powinien mieć plan ewaluacji? Plan ewaluacji może być na przykład:
  - strategiczny (ogólny plan całościowy z wieloletnim planem pracy, uzupełniany corocznymi planami działań);
  - szczegółowy (ze szczegółowym planem wdrażania, z uwzględnieniem wszystkich planowanych działań ewaluacyjnych, tematów i badań wspierających).

- **Czy potrzeby w zakresie ewaluacji, cele planu ewaluacji i planowane działania ewaluacyjne są ze sobą spójne?**

Należy również sprawdzić spójność w kontekście przeszłości i przyszłości:

- Na ile planowane działania mogą zaspokoić potrzeby w zakresie ewaluacji i cele ewaluacji?
- Na ile potrzeby w zakresie ewaluacji są logicznie powiązane z celami ewaluacji i planowanymi działaniami?

Aspekty terytorialne

- Wybór tematów ewaluacji: może on stanowić szczególne wyzwanie w państwach zregionalizowanych, ponieważ interesy i potrzeby mogą różnić się w zależności od regionu. W związku z tym można:
  - ustanowić wspólne mechanizmy podejmowania decyzji/ustalania priorytetów z udziałem wszystkich regionów;
  - pogrupować zagadnienia według tego, czy są one:
    - przedmiotem wspólnego zainteresowania wszystkich regionów,
    - przedmiotem szczególnego zainteresowania jednego lub kilku regionów.
- Uwzględnienie aspektu terytorialnego w ramach każdej ewaluacji: w zregionalizowanych państwach członkowskich w ramach każdego tematu ewaluacji należy ocenić w szczególności konkretną sytuację występującą w poszczególnych regionach. Zawsze warto jest przeanalizować różnice między regionami, ale też wspólne aspekty, co pozwoli wyciągnąć ewentualne wnioski o charakterze przekrojowym.

Orientacyjny zarys tej sekcji

1. Cele planu ewaluacji
2. potrzeb w zakresie ewaluacji
3. Planowane działania ewaluacyjne, według rodzaju
4. Planowane tematy ewaluacji

3.2 Zarządzanie i koordynacja

Co należy zawrzeć w tej sekcji planu ewaluacji?

W tej sekcji planu ewaluacji należy opisać system monitorowania i ewaluacji oraz najważniejsze podmioty i ich obowiązki. Uzasadnienie proponowanej dodatkowej treści sekcji dotyczącej zarządzania i koordynacji przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 3 – Proponowana treść sekcji 2 planu ewaluacji

Treść minimalna ³¹	Treść dodatkowa	Uzasadnienie
Opis systemu monitorowania i ewaluacji	Struktury zapewniające skuteczne zarządzanie planowaniem, wdrażaniem i jakością ewaluacji	Struktury takie jak grupy sterujące ds. ewaluacji i grupy doradcze ds. ewaluacji mogą przyczynić się do poprawy planowania, przeprowadzania i jakości ewaluacji.
Najważniejsze zaangażowane podmioty i ich obowiązki		Często pojawiają się nieporozumienia związane z rolą i funkcjami tych grup, w a zatem należy wyraźnie opisać ich rolę w planie ewaluacji.
	Dodatkowe struktury wspierające wykorzystywanie wniosków z ewaluacji	Można rozważyć te struktury, jeśli przyczyniają się one do poprawy wykorzystywania wniosków z ewaluacji podczas opracowywania i wdrażania polityki.

Powiązania tej sekcji z innymi sekcjami planu ewaluacji

Sekcja 3 – identyfikacja zainteresowanych stron: w tej sekcji należy uwzględnić udział zainteresowanych stron w planowaniu działań ewaluacyjnych oraz zainteresowane strony, które powinny posiadać wiedzę i kompetencje w zakresie ewaluacji. Niektóre z tych zainteresowanych stron mogą należeć również do systemu zarządzania i koordynacji.

Sekcja 6 – komunikacja i działania następcze w związku z wnioskami z ewaluacji: w tej sekcji należy określić najważniejsze grupy docelowe, do których skierowane są wnioski z ewaluacji.

Sekcje 2, 3 i 6 (zarządzanie, identyfikacja zainteresowanych stron i komunikacja) zawierają opis najważniejszych zainteresowanych stron w ramach systemu ewaluacji.

Ponadto podmioty/organy zaangażowane w zarządzanie i koordynację przekazują informacje na temat potrzeb związanych z ewaluacją i celów planu ewaluacji (sekcja 1), ram czasowych dla działań ewaluacyjnych (sekcja 4), dostarczania danych i informacji (sekcja 5) oraz organizacji i udzielania wsparcia technicznego i budowania zdolności (sekcja 7).

³¹ Pkt 2 załącznika II do rozporządzenia (UE) 2022/1475.

Kluczowe terminy, które należy wziąć pod uwagę

Treść minimalna: krótki opis przyjętego **systemu monitorowania i ewaluacji** na potrzeby planu strategicznego WPR, ze wskazaniem najważniejszych **zaangażowanych podmiotów** oraz ich **obowiązków**.

Ta sekcja planu ewaluacji dotyczy **zarządzania**³². Termin ten odnosi się do interaktywnych procesów, za pomocą których najważniejsze zainteresowane strony pochodzące z sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich zarządzają ewaluacją planu strategicznego WPR w celu realizacji zbiorowo wynegocjowanych usprawnień w zakresie planowania, wdrażania i wykorzystywania na szerszą skalę swoich wniosków.

System monitorowania i ewaluacji należy rozumieć jako system obejmujący podmioty, działania i mechanizmy, który został ustanowiony w celu monitorowania i ewaluacji wdrażania planów strategicznych WPR.

Na podstawie przepisów prawnych państwa członkowskie muszą:

- wskazać najważniejsze podmioty zaangażowane w system monitorowania i ewaluacji na potrzeby planu strategicznego WPR;
- zdefiniować rolę i obowiązki tych podmiotów w zakresie monitorowania i ewaluacji planu strategicznego WPR.

Zaangażowane podmioty obejmują podmioty zdefiniowane na podstawie odpowiednich regulacji, np.:

- instytucję zarządzającą, która zapewnia przygotowanie planu ewaluacji oraz zgodność takich ocen z systemem monitorowania i ewaluacji³³;
- komitet monitorujący, który analizuje postępy w dokonywaniu ewaluacji i w działaniach następczych podjętych w związku z wynikami ewaluacji³⁴ oraz przedstawia opinię na temat planu ewaluacji i zmian tego planu³⁵;
- krajową sieć WPR, która przez tworzenie sieci kontaktów ma przyczynić się do rozwijania zdolności i prowadzenia działań w zakresie monitorowania i oceny³⁶. Celem krajowej sieci WPR jest również wdrażanie lub współpraca z instytucją zarządzającą w zakresie wdrażania szkoleń i działań służących budowaniu zdolności w celu poprawy umiejętności podmiotów zaangażowanych w przeprowadzanie ewaluacji planu strategicznego WPR³⁷;
- agencję płatniczą jako organ odpowiedzialny za zarządzanie wydatkami i kontrolę wydatków oraz dostarczanie danych pochodzących z monitorowania³⁸;

³² Termin „zarządzanie” (ang. *governance*) ma swoje źródło w tym, że tradycyjne formy rządu w rzeczywistości nie są w stanie funkcjonować w sposób otwarty, sprzyjający włączeniu społecznemu, elastyczny i racjonalny, ponieważ pomijają kluczowe znaczenie pozarządowych interakcji między podmiotami publicznymi i prywatnymi. Sądzi się, że tylko przez uznanie tych interakcji możemy oczekiwać, że decyzje będą podejmowane w sposób kompetentny i w oparciu o wiedzę, problemy będą rozwiązywane kreatywnie, a polityka będzie wdrażana w sposób elastyczny i dobrze skoordynowany (Ansell i Torfing, 2022).

³³ Art. 123 ust. 2 lit. e) rozporządzenia (UE) 2021/2115.

³⁴ Art. 124 ust. 3 lit. d) rozporządzenia (UE) 2021/2115.

³⁵ Art. 124 ust. 4 lit. c) rozporządzenia (UE) 2021/2115.

³⁶ Art. 126 ust. 3 lit. f) rozporządzenia (UE) 2021/2115.

³⁷ Art. 7 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

³⁸ Pkt 2 lit. a) ppkt (i) załącznika IV do rozporządzenia (UE) 2022/1475.

- w stosownych przypadkach w opracowywanie planu ewaluacji oraz w monitorowanie i ewaluację interwencji regionalnych w ramach planu strategicznego WPR mogą być zaangażowane regiony³⁹;
- inne odpowiednie organy, które mogą funkcjonować w państwach członkowskich, takie jak jednostka ds. ewaluacji, instytuty doradcze, grupa sterująca ds. ewaluacji, techniczne grupy robocze itp.

Kluczowe pytania, które należy rozważyć

- Jakie najważniejsze podmioty mogą być zaangażowane w monitorowanie i ewaluację oraz jakie są ich obowiązki? Pytania cząstkowe mogą być tutaj następujące:
  - Czy istnieje potrzeba ustanowienia – oprócz komitetu monitorującego i krajowej sieci WPR – innych struktur, które mogą pomóc w kierowaniu ewaluacjami (np. grupy sterujące) lub zapewnić doradztwo w sprawie ewaluacji (np. grupy doradcze)? Jakie zadania i obowiązki miałyby takie podmioty?
  - Jak podzielone są zadania i obowiązki dotyczące monitorowania i ewaluacji między różnymi działami instytucji zarządzającej i innymi strukturami?
- Jakie wnioski można wyciągnąć z poprzedniego okresu programowania i jak można je wdrożyć do nowego systemu zarządzania i koordynacji? (np. można przeanalizować wpływ połączenia filarów 1 i 2 w ramach jednego planu strategicznego WPR na zarządzanie i koordynację).
- Jaką rolę odgrywają organy odpowiedzialne za zarządzanie i koordynację w weryfikowaniu lub zatwierdzaniu wszelkich zmian planu ewaluacji?
- Jak należy egzekwować ustalenia dotyczące zarządzania? Opcje mogą obejmować np. a) tworzenie sieci kontaktów, b) prawnie wiążące ustalenia.

Aspekty terytorialne

- Jaka jest oczekiwana rola regionów w procedurach i strukturach dotyczących zarządzania i koordynacji?
- Jakie mechanizmy powinny zapewnić odpowiednią koordynację i odpowiednie wzajemne powiązania z regionami i między regionami?
- Jaką rolę odgrywa krajowa sieć WPR w tym względzie?
- Jakie podmioty koordynujące muszą działać w regionach, jaka jest ich rola oraz jakie mają zadania i obowiązki?

Orientacyjny zarys tej sekcji planu ewaluacji

1. Najważniejsze zainteresowane strony i podmioty odpowiedzialne za zarządzanie ewaluacjami i ich koordynację

³⁹ Motyw 120 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

2. Struktury zapewniające poprawę planowania, wdrażania i jakości ewaluacji
3. Dodatkowe struktury w zakresie zarządzania ewaluacjami i ich koordynacji

3.3 Identyfikacja zainteresowanych stron

Co należy zawrzeć w tej sekcji planu ewaluacji?

W tej sekcji planu ewaluacji należy opisać odpowiednie zainteresowane strony oraz ich potrzeby w zakresie ewaluacji i budowania zdolności, które są wymagane na podstawie załącznika II do rozporządzenia (UE) 2022/1475. Na podstawie tych przepisów prawnych państwa członkowskie powinny:

- zidentyfikować wszystkie odpowiednie zainteresowane strony, w tym strony, które nie są reprezentowane w Komitecie Monitorującym;
- określić swoje potrzeby dotyczące działań ewaluacyjnych;
- zdefiniować swoją rolę w ewaluacji planu strategicznego WPR i, w stosownych przypadkach, ocenić swoje potrzeby związane z budowaniem zdolności, tak aby mogły wypełniać tę rolę.

W niniejszych wytycznych (w tabeli poniżej) przedstawiono propozycję dodatkowej treści sekcji dotyczącej identyfikacji zainteresowanych stron.

Tabela 4 – Proponowana treść sekcji 3 planu ewaluacji

Treść minimalna ⁴⁰	Treść dodatkowa	Uzasadnienie
Krótki opis odpowiednich zainteresowanych stron	Katalog zainteresowanych stron	Katalog zainteresowanych stron umożliwi sporządzenie kompleksowego wykazu odpowiednich zainteresowanych stron. Ma to dwojaki cel: zidentyfikowanie oraz zrozumienie zainteresowanych stron, które są zaangażowane w realizację i ewaluację planu strategicznego WPR.
Ich potrzeby w zakresie ewaluacji	Klasyfikacja zainteresowanych stron	Taka klasyfikacja umożliwi zdobycie informacji dotyczących władzy/reprezentatywności oraz interesów różnych zainteresowanych stron. Pomoże ona również w pogrupowaniu zainteresowanych stron według ich potencjału w zakresie wpływania na plan strategiczny WPR i jego ewaluację lub odczuwania skutków planu strategicznego WPR i jego ewaluacji. Potencjał ten zapewni informacje na temat tego, czy i jak zaangażować poszczególne zainteresowane strony, na którym etapie procesu ewaluacji je zaangażować, a także w jaki sposób zapewnić maksymalną skuteczność tego zaangażowania.
Ich potrzeby związane z budowaniem zdolności (w stosownych przypadkach)		

⁴⁰ Pkt 3 załącznika II do rozporządzenia (UE) 2022/1475.

	Sposoby korzystania z identyfikacji zainteresowanych stron	Identyfikacja zainteresowanych stron pomoże w wyborze najbardziej odpowiednich zainteresowanych stron lub struktur zarządzania ewaluacją w odniesieniu do planowania, udziału w procedurach przetargowych, wdrażania, kontroli jakości oraz rozpowszechniania wniosków z ewaluacji i podejmowania na ich podstawie działań następczych.
<p>Powiązania tej sekcji z innymi sekcjami planu ewaluacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Sekcja 1 – cele i potrzeby</u>: potrzeby w zakresie ewaluacji w pewnym stopniu pozwolą ustalić, jakie odpowiednie zainteresowane strony należy zaangażować, natomiast burza mózgów z udziałem zainteresowanych stron pomoże w określeniu ich potrzeb, które będzie można powiązać z potrzebami związanymi z ewaluacją. • <u>Sekcja 2 – system zarządzania i koordynacji</u>: niektóre zainteresowane strony będą częścią struktury zarządzania ewaluacją funkcjonującej w państwie członkowskim. • <u>Sekcja 7 – zasoby, wsparcie techniczne i budowanie zdolności</u>: identyfikacja zainteresowanych stron przyczyni się również do ustalenia działań w zakresie wsparcia technicznego, ponieważ być może trzeba będzie zaplanować i wdrożyć pewne działania na rzecz budowania zdolności zainteresowanych stron. 		

Kluczowe terminy, które należy wziąć pod uwagę

Krótki opis **odpowiednich zainteresowanych stron**, o których mowa w art. 4 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego, łącznie z wyjaśnieniem, dlaczego zostały one uwzględnione, oraz ich potrzeb związanych z działaniami ewaluacyjnymi i, w stosownych przypadkach, budowaniem zdolności.

Identyfikacja zainteresowanych stron: jest to stosunkowo nowy element planu ewaluacji, przy czym „państwa członkowskie określają w planie ewaluacji odpowiednie zainteresowane strony, które należy uwzględnić przy planowaniu działań związanych z ewaluacją i budowaniem zdolności. W stosownych przypadkach państwa członkowskie wskazują zainteresowane strony inne niż członkowie komitetu monitorującego”⁴¹.

Odpowiednie zainteresowane strony: jest to termin wspomniany w odnośnych rozporządzeniach UE⁴², ale nie sprecyzowano, kim one są. Każde państwo członkowskie musi samo określić podmioty odpowiednie dla konkretnych działań, a więc w tym przypadku dla planowania działań ewaluacyjnych i budowania zdolności. Ponadto w stosownych przypadkach wskazuje się inne zainteresowane strony poza członkami komitetu monitorującego.

Kluczowe pytania, które należy rozważyć

- Kim są główne zainteresowane strony planu ewaluacji?
  - Czy któraś z zainteresowanych stron, z którymi konsultowano się w kontekście planu strategicznego WPR, jest odpowiednia dla planu ewaluacji?

⁴¹ Art. 4 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

⁴² Rozporządzenie (UE) 2022/1475 i rozporządzenie (UE) 2021/2115.

- Które zainteresowane strony odgrywają rolę w przekazywaniu danych i wykorzystaniu wniosków z ewaluacji?
- Jakich są ich interesy i cechy (np. organizacja, z której pochodzą, i rola)?
- Które zainteresowane strony uczestniczą w ustaleniach dotyczących zarządzania planem ewaluacji i jego koordynacji oraz jaką odgrywają przy tym rolę? (wiąże się z sekcją 2 planu ewaluacji)
- Jakich są ich potrzeby w odniesieniu do działań ewaluacyjnych? (do uwzględnienia w sekcji 1 planu ewaluacji)
- Jakich są ich potrzeby związane z budowaniem zdolności? (wiąże się z sekcją 7 planu ewaluacji)
- W jaki sposób zainteresowane strony powinny być zaangażowane w działania ewaluacyjne?

Aspekty terytorialne

W przypadku państw zregionalizowanych należy poświęcić szczególną uwagę tej sekcji planu ewaluacji, udzielając odpowiedzi na następujące pytania:

- Jaka jest oczekiwana rola regionów w opracowywaniu procesu ewaluacji? Dalsze pytania dotyczące obowiązków i zadań mogą być następujące:
  - Jaką rolę będą odgrywać przy opracowywaniu planu ewaluacji i wyborze tematów ewaluacji?
  - Jaka będzie ich rola w dostarczaniu informacji związanych z ewaluacją?
  - Jakich będzie ich zadanie w zakresie uwzględnienia wniosków z ewaluacji?
  - Czy konieczne jest wsparcie regionów w kwestii kontaktu z określonymi podmiotami?
- Od których określonych podmiotów (zaangażowanych w realizację planu strategicznego WPR w każdym regionie) oczekuje się udziału w procesie ewaluacji, w jaki sposób i jakie mechanizmy są przewidywane w celu wspierania wzajemnych powiązań?
- Z którymi podmiotami, zaangażowanymi w proces ewaluacji, będą musiały kontaktować się regiony?
- W jaki sposób zostaną zwiększone zdolności podmiotów na poziomie regionalnym w zakresie ewaluacji? W których konkretnych działaniach związanych z budowaniem zdolności powinny uczestniczyć podmioty regionalne?

Orientacyjny zarys tej sekcji

1. Określenie zainteresowanych stron
2. Klasyfikacja zainteresowanych stron (identyfikacja zainteresowanych stron)
3. Wykorzystanie identyfikacji zainteresowanych stron
4. Potrzeby zainteresowanych stron związane z budowaniem zdolności

3.4. Ramy czasowe

Co należy zawrzeć w tej sekcji planu ewaluacji?

W tej sekcji planu ewaluacji należy opisać główne cele pośrednie ewaluacji oraz orientacyjny harmonogram ewaluacji i badań wspierających ewaluację, w tym powody takiego planowania (tj. dlaczego dokonano poszczególnych wyborów w zakresie ram czasowych). Może to obejmować następujące kwestie:

- wykaz ewaluacji służących ocenie wkładu planu strategicznego WPR w osiągnięciu celów WPR oraz orientacyjnych terminów;
- wykaz ewaluacji dotyczących konkretnych tematów oraz orientacyjnych terminów (należy zauważyć, że każde państwo członkowskie może zdecydować o wyborze konkretnych tematów jako istotnych⁴³);
- wykaz badań wspierających oraz innych działań badawczych i analitycznych na potrzeby ewaluacji;
- wykaz innych działań ewaluacyjnych oraz ich terminów (np. działania w zakresie budowania zdolności, opracowanie systemu monitorowania itp.);
- plan działania w zakresie ewaluacji (łączy wszystkie powyższe punkty).

W niniejszych wytycznych, w tabeli poniżej przedstawiono propozycję dodatkowej treści sekcji dotyczącej ram czasowych.

Tabela 5 – Proponowana treść sekcji 4 planu ewaluacji

Treść minimalna ⁴⁴	Treść dodatkowa	Uzasadnienie
Orientacyjne planowanie ewaluacji i badań wspierających ewaluację Uzasadnienie wyborów	Plan działania w zakresie ewaluacji	Aby dodać wartość do ram czasowych, plan działania z harmonogramem i terminami zapewnia pełny obraz tego, jakie działania ewaluacyjne są prowadzone i kiedy. Zawiera wszystkie rodzaje działań ewaluacyjnych: ewaluacje/badania wspierające ewaluację, działania w zakresie budowania zdolności, opracowanie systemu monitorowania. Ostatnie z wymienionych działań jest istotne dla planowania danych wymaganych do ewaluacji. Uwzględnij wszelkie ryzyko związane z terminami. Można zastanowić się nad ogólnymi ramami ewaluacji w celu określenia głównych celów pośrednich.
Powiązania tej sekcji z innymi sekcjami planu ewaluacji		
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Sekcja 1 – cele i potrzeby</u>: tematy ewaluacji i inne działania będą podstawą do opracowania ram czasowych. Zostaną one określone w sekcji 1 planu ewaluacji i będą oparte na wybranym podejściu (bardziej 		

⁴³ Pkt 4 lit. b) załącznika II do rozporządzenia (UE) 2022/1475.

⁴⁴ Pkt 4 załącznika II do rozporządzenia (UE) 2022/1475.

strategiczny lub bardziej szczegółowy plan ewaluacji), a ich orientacyjne terminy zostaną przedstawione w ramach czasowych.

- Sekcja 2 – zarządzanie i koordynacja jest nadrzędnym elementem, ponieważ może zaistnieć konieczność, aby w opracowywaniu ram czasowych uczestniczyły niektóre organy/podmioty zarządzające odpowiedzialne za koordynację/realizację działań ewaluacyjnych.
- Sekcja 5 – wymogi dotyczące danych i informacji wpłyną również na niektóre działania ewaluacyjne i w związku z tym wszelkie działania związane z przygotowaniem/gromadzeniem danych także należy uwzględnić w ramach czasowych.
- Sekcja 7 – zasoby, wsparcie techniczne i budowanie zdolności: zasoby dostępne na potrzeby ewaluacji (ludzkie, finansowe, techniczne) będą również miały decydujący wpływ na poziom ambicji w ramach działań ewaluacyjnych i znajdą odzwierciedlenie w ramach czasowych. Na przykład, jeżeli niezbędne są działania w zakresie technologii informacyjnej lub budowania zdolności, powinny być one planowane wraz z orientacyjnymi terminami.

Kluczowe terminy, które należy wziąć pod uwagę

Orientacyjne planowanie ewaluacji i badań wspierających ewaluację, które zostaną przeprowadzone w cyklu programowania, a także **uzasadnienie dokonanych wyborów**, w tym:

- a) ewaluacji służących ocenie **wkładu planów strategicznych WPR w osiągnięcie celów WPR**, które zostaną przeprowadzone w trakcie wdrażania planu strategicznego WPR;
- b) w stosownych przypadkach ewaluacji **dotyczących konkretnych tematów**, o których mowa w art. 2 lit. d) rozporządzenia wykonawczego;
- c) **badań wspierających oraz innych działań badawczych i analitycznych** na potrzeby ewaluacji.

Orientacyjne planowanie ewaluacji: odnosi się to do orientacyjnych terminów, które powinny wskazywać przewidywany czas trwania, moment rozpoczęcia i zakończenia każdego procesu. Termin jest „orientacyjny”, aby umożliwić elastyczność, biorąc pod uwagę długość okresu wdrażania. Może to oznaczać coroczne przeglądy/dostosowania ram czasowych.

Planowanie wymaga harmonogramu wstecznego (począwszy od ostatniego etapu procesu), aby zapewnić dostępność wyników w odpowiednim czasie. W związku z tym może zaistnieć potrzeba określenia przez państwa członkowskie celów pośrednich ewaluacji zarówno w okresie wdrażania, jak i *ex post*. Chociaż termin przeprowadzenia ewaluacji *ex post* jest określony w rozporządzeniu⁴⁵, w przypadku ewaluacji w okresie wdrażania to państwo członkowskie decyduje, co zostanie poddane takiej ewaluacji i kiedy.

Ponadto w planie ewaluacji należy przedstawić **uzasadnienie dokonanych wyborów**, co oznacza, że państwa członkowskie powinny wyjaśnić, czy ewaluacje, w tym planowane badania wspierające, opierają się na potrzebach i celach określonych w planie ewaluacji, logice interwencji w ramach planu

⁴⁵ Art. 140 ust. 6 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

strategicznego WPR oraz przewidywanym wdrożeniu. Zapewni to spełnienie minimalnych wymogów, takich jak przeprowadzenie w okresie wdrażania co najmniej jednej oceny wszystkich celów szczegółowych. Ponadto zapewni to przeprowadzenie wszystkich działań ewaluacyjnych w czasie odpowiednim do uchwycenia rzeczywistych skutków.

Ocena **wkładu planu strategicznego WPR w osiągnięcie celów WPR** powinna być zgodna z logiką interwencji w ramach planu strategicznego WPR i koncentrować się na: a) każdym celu szczegółowym objętym planem lub b) kompleksowych ewaluacjach obejmujących kilka celów, jednocześnie przedstawiając uzasadnienie, dlaczego dany cel nie jest poddawany ewaluacji w okresie wdrażania⁴⁶.

Ocena konkretnych tematów powinna uwzględniać zarówno potrzeby w zakresie ewaluacji, jak i logikę interwencji w ramach planu strategicznego WPR⁴⁷. W rozporządzeniu zasugerowano takie tematy jak struktura środowiskowa i klimatyczna, wartość dodana LEADER, krajowe sieci WPR oraz system wiedzy i innowacji w rolnictwie (AKIS).

Badania wspierające oraz inne działania badawcze i analityczne odnoszą się do prac prowadzonych w celu wsparcia ewaluacji (np. badanie służące identyfikacji luk w danych, badanie mające na celu analizę lub opracowanie metodyki ewaluacji, badanie dotyczące monitorowania wpływu na środowisko), ale nie są ewaluacjami.

Kluczowe pytania, które należy rozważyć

- W jaki sposób ewaluacja celów szczegółowych, konkretnych tematów i badań wspierających ewaluację byłaby zorganizowana w czasie, biorąc pod uwagę logikę interwencji i spodziewane wyniki planu strategicznego WPR?
- Jakie są główne cele pośrednie ewaluacji przy uwzględnieniu również przyszłego okresu programowania?
- Co można uwzględnić przy przygotowywaniu planu działania w zakresie planu ewaluacji?
- Plan działania może zapewnić przydatny zarys tego, co należy poddać ewaluacji i kiedy. Szczegółowe pytania cząstkowe mogą być następujące:
  - Jakie działania ewaluacyjne zostałyby zorganizowane i kiedy?
  - Jakie etapy przygotowawcze (np. opracowanie pytań ewaluacyjnych, przygotowanie danych, opracowanie metodyki, ogłoszenie przetargów) są niezbędne do przeprowadzenia planowanych działań ewaluacyjnych?
  - Kiedy należy rozpocząć przygotowywanie i ogłaszanie głównych przetargów oraz inne prace przygotowawcze?
- Jakie są największe wyzwania lub ryzyko związane z terminami?
- W jaki sposób orientacyjny zarys terminów będzie dopracowywany (np. plan ewaluacji na poziomie strategicznym, wieloletni plan prac, roczny plan działania) i przestrzegany w okresie programowania?

⁴⁶ Art. 2 lit. a) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

⁴⁷ Art. 2 lit. d) rozporządzenia (UE) 2022/1475.

- Jakie wnioski wyciągnięto z poprzedniego okresu w odniesieniu do terminów ewaluacji?

Aspekty terytorialne

- Rozważenie, w stosownych przypadkach, wszelkich terminów dostarczenia przez regiony informacji/danych lub innego wkładu wymaganego do przeprowadzenia ewaluacji na poziomie krajowym.
- Koordynacja między podmiotami na poziomie regionalnym i krajowym ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia spójności i komplementarności obu poziomów, np. aby określone informacje mogły być przesyłane z poziomu regionalnego na poziom krajowy oraz opracowywane i analizowane w odpowiednim czasie, a także aby procedura była dokładnie opisana i zaplanowana z wyprzedzeniem.
- Podobnie konieczne jest zapewnienie, aby określone zalecenia lub wnioski z ewaluacji mogły zostać odpowiednio uwzględnione przez regiony w interwencjach, które są planowane/zarządzane na poziomie regionalnym.

Orientacyjny zarys tej sekcji

1. Wykaz ewaluacji służących ocenie wkładu planu strategicznego WPR w osiągnięciu celów WPR oraz orientacyjnych terminów
2. Wykaz ewaluacji dotyczących konkretnych tematów oraz orientacyjnych terminów
3. Wykaz badań wspierających oraz innych działań badawczych i analitycznych na potrzeby ewaluacji oraz orientacyjnych terminów
4. Wykaz innych działań ewaluacyjnych oraz ich terminów (np. działania w zakresie budowania zdolności, opracowanie systemu monitorowania itp.)
5. Ramy czasowe i plan działania w zakresie ewaluacji (łączy wszystkie powyższe punkty)

3.5. Dane i informacje

Co należy zawrzeć w tej sekcji planu ewaluacji?

W tej sekcji planu ewaluacji należy przeanalizować (analizę należy pogłębiać w ramach każdej konkretnej ewaluacji), jakie informacje będą dostępne z systemu monitorowania oraz jakie informacje wymagają uzupełnienia przez działania ewaluacyjne, aby odpowiednio zaspokoić potrzeby w zakresie ewaluacji. Należy w niej wykazać, że wszystkie niezbędne procedury i działania zostały przeanalizowane i zaplanowane, aby zapewnić terminowe wprowadzenie systemów pozyskiwania informacji na potrzeby odpowiedniego monitorowania i ewaluacji.

Najlepiej, gdyby wszystkie niezbędne dane i informacje (w tym, w stosownych przypadkach, pomiary terenowe, dane jakościowe z ankiet, wywiadów itp.) były uwzględniane w systemie monitorowania od wczesnych etapów wdrażania, tak aby mogły być wykorzystane we wszystkich planowanych ewaluacjach.

W niniejszych wytycznych, w tabeli poniżej przedstawiono propozycję dodatkowej treści sekcji dotyczącej danych i informacji.

Tabela 6 – Proponowana treść sekcji 5 planu ewaluacji

Treść minimalna ⁴⁸	Treść dodatkowa	Uzasadnienie
Opis ustaleń mających na celu zapewnienie dostępności danych do celów MiE Główne źródła danych Ustalenia instytucjonalne dotyczące przekazywania danych	Ogólne ramy ewaluacji służące identyfikacji luk w danych, w tym orientacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • pytania ewaluacyjne i czynniki przyczyniające się do sukcesu; • wskaźniki; • Źródła danych 	Ramy ewaluacji są narzędziem, które pozwala zgromadzić w sposób systematyczny wszystkie wymagane i ewentualne wskaźniki oraz źródła danych, aby pomóc w identyfikacji potrzeb w zakresie danych i luk w danych co najmniej w odniesieniu do wskaźników dotyczących ram realizacji celów, monitorowania i ewaluacji, w tym wskaźników oddziaływania, które muszą zostać wyrównane, wymienionych w załączniku III do rozporządzenia (UE) 2022/1475. Ewaluacje mają opierać się na wskaźnikach produktu, rezultatu, oddziaływania i wskaźnikach kontekstowych – art. 6 ust. 1 Można wykorzystać również inne wskaźniki oraz informacje jakościowe i ilościowe – art. 6 ust. 2
Ustalenia dotyczące kontroli jakości danych	W razie potrzeby szkolenie podmiotów w zakresie systemów zarządzania danymi	Ze względu na nową typologię danych (nowa struktura WPR) konieczne mogą być specjalistyczne sesje szkoleniowe służące budowaniu zdolności podmiotów zaangażowanych w zarządzanie danymi.

⁴⁸ Pkt 5 załącznika II do rozporządzenia (UE) 2022/1475.

Luki w danych oraz działania mające na celu ich usunięcie		
<p>Powiązania tej sekcji z innymi sekcjami planu ewaluacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Sekcja 1 – cele i potrzeby</u>: tematy ewaluacji i działania ewaluacyjne, w szczególności cele szczegółowe i tematy, które mają zostać poddane ewaluacji, będą miały wpływ na ustalenia dotyczące danych i informacji mające na celu zapewnienie dostępności danych. • <u>Sekcja 2 i 3 – zarządzanie i identyfikacja zainteresowanych stron</u>: niektóre zainteresowane strony, określone przy identyfikacji lub zaangażowane w zarządzanie, będą miały do odegrania rolę w przypadku ustaleń dotyczących danych i informacji, na przykład część zainteresowanych stron może być dostawcami danych. • <u>Sekcja 4 – ramy czasowe</u>: ustalenia dotyczące danych i informacji muszą być uwzględnione w ramach czasowych planu ewaluacji, na przykład, jeśli przewiduje się utworzenie elektronicznego systemu gromadzenia danych, należy go zaplanować. • <u>Sekcja 7 – zasoby, wsparcie techniczne i budowanie zdolności</u>: przy planowaniu zasobów niezbędnych do monitorowania i ewaluacji należy uwzględnić również potrzeby w zakresie danych i informacji, a także budowanie zdolności konieczne do zwiększenia umiejętności gromadzenia danych i zarządzania nimi. 		

Kluczowe terminy, które należy wziąć pod uwagę

Krótki opis ustaleń, o których mowa w art. 7 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego, mających na celu zapewnienie **dostępności danych** do celów monitorowania i ewaluacji, w tym określenie **głównych źródeł danych**, które zostaną wykorzystane, **ustaleń instytucjonalnych** dotyczących przekazywania danych oraz ustaleń dotyczących kontroli jakości danych. Sekcja ta powinna również obejmować identyfikację **luk w danych** oraz działań mających na celu ich usunięcie, w tym terminowe uruchomienie **systemów danych**.

Dostępność danych: odnosi się do danych i informacji niezbędnych do ewaluacji, które powinny być dostępne w odpowiednim czasie, na wymaganym poziomie dezagregacji (krajowym, regionalnym, lokalnym) i w wymaganym formacie. W tym celu istotne jest określenie **głównych źródeł danych**, do których mogą należeć krajowe lub regionalne ośrodki statystyczne, ośrodki badań naukowych, przedsiębiorstwa i inni dostawcy danych.

Ustalenia instytucjonalne: odnoszą się one do niezbędnych ustaleń, których państwa członkowskie dokonują z dostawcami danych, w tym ustaleń dotyczących kontroli jakości danych. Ustalenia instytucjonalne i ustalenia dotyczące kontroli jakości obejmują zakres terytorialny istotny dla ewaluacji i uwzględnia się w nich statystyczne wykorzystanie danych z rejestrów administracyjnych⁴⁹.

Luki w danych: w przeszłości były one dość częstym wąskim gardłem. Wynikają one z braku odpowiednich źródeł danych, harmonizacji istniejących źródeł danych i metodyki gromadzenia danych, wystarczających danych do przeprowadzenia analiz szeregów czasowych oraz ograniczonego lub

⁴⁹ Art. 7 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego.

opóźnionego wdrożenia niektórych interwencji itp. Plan ewaluacji powinien zawierać działania mające na celu usunięcie takich luk. Jednym z kluczowych działań w tym zakresie jest zapewnienie wprowadzenia **systemów danych** wraz z niezbędną konfiguracją i możliwości ich terminowego uruchomienia. Wnioski z poprzedniego okresu programowania są niezwykle adekwatne w tym względzie.

Kluczowe pytania, które należy rozważyć

- Jakie dane są niezbędne do różnych ewaluacji (dane dotyczące wartości wspólnych i innych wskaźników, inne informacje ilościowe i jakościowe itp.)?
- Jakie źródła danych są dostępne i jakie jeszcze są potrzebne?
- Jakie luki w danych należy wziąć pod uwagę?
- Jakie główne kwestie metodologiczne należy rozwiązać, aby usunąć luki w danych?
- Jak oceniana jest dostępność danych w świetle doświadczeń z przeszłości?
- Jakie systemy danych zostały już wprowadzone i w jaki sposób można je dostosować/zmienić?
- Jakie są warunki i ewentualne wymogi prawne dotyczące dostępu do danych zastrzeżonych?
- Jakie ustalenia są konieczne, aby zapewnić osobom przeprowadzającym ewaluację dostęp do danych niezbędnych do jej przeprowadzenia?
- W jaki sposób podczas gromadzenia danych zostaną zapewnione wyraźne i wspólne definicje wśród różnych zainteresowanych stron/dostawców danych?
- Jakie zasoby (finansowe, techniczne, ludzkie itp.) są niezbędne do gromadzenia danych?

Aspekty terytorialne

Ustalenia instytucjonalne i ustalenia dotyczące kontroli jakości obejmują zakres terytorialny istotny dla ewaluacji i uwzględnia się w nich statystyczne wykorzystanie danych z rejestrów administracyjnych⁵⁰. Szczegółowe kwestie wymagające rozważenia są następujące:

- porozumienia dotyczące przekazywania informacji z władzami regionalnymi. Istotne jest również wewnętrzne określenie, w każdym regionie, możliwych porozumień z innymi podmiotami działającymi na szczeblu regionalnym, służących uzyskiwaniu informacji;
- aby informacje mogły być agregowane we właściwym czasie, należy zapewnić regionom konkretne wytyczne, które pozwolą na dostarczanie danych/informacji w sposób jednorodny w tym samym czasie;
- konieczne jest, aby zebrane informacje pozwalały na dogodną dezagregację na poziomie terytorialnym/regionalnym, w stosownych przypadkach;
- istotne jest, by rozważyć i przeanalizować role regionów zarówno jako dostawców, jak i potencjalnych użytkowników.

⁵⁰ Art. 7 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

Orientacyjny zarys tej sekcji

1. Procedury i mechanizmy monitorowania
2. Potrzeby w zakresie danych i źródła danych do celów ewaluacji
3. Ustalenia dotyczące danych
4. Luki w danych oraz działania mające na celu ich usunięcie
5. Potrzeby w zakresie budowania zdolności

3.6. Komunikacja i działania następcze

Co należy zawrzeć w tej sekcji planu ewaluacji?

W tej sekcji planu ewaluacji należy opisać podejścia i narzędzia w zakresie komunikacji i działań następczych, wykorzystując wnioski wyciągnięte z poprzednich okresów programowania oraz ustalając minimalne normy w zakresie komunikacji i działań następczych w odniesieniu do wniosków z ewaluacji. W niniejszych wytycznych, w tabeli poniżej przedstawiono propozycję dodatkowej treści sekcji dotyczącej danych i informacji.

Tabela 7 – Proponowana treść sekcji 6 planu ewaluacji

Treść minimalna ⁵¹	Treść dodatkowa	Uzasadnienie
Opis kanałów/mechanizmów służących rozpowszechnianiu wniosków z ewaluacji wśród odbiorców docelowych Opis mechanizmów podejmowania działań następczych i wykorzystania wniosków z ewaluacji	Opis planu komunikacji	Należy zapewnić nie tylko rozpowszechnianie, ale także ogólny plan komunikacji.
	Cele dotyczące informowania o wnioskach z ewaluacji	Powinno to być nieodłącznym elementem każdego procesu komunikacji.
	Rola krajowych sieci WPR	Sieci WPR są jednym z kluczowych kanałów komunikacji i rozpowszechniania, dlatego warto skupić się na bardziej szczegółowym opisie ich roli.
	Rola komitetu monitorującego	Komitet monitorujący odgrywa ważną rolę w badaniu postępów w działaniach następczych podjętych w związku z wnioskami z ewaluacji, w tym zaleceniami.
Powiązania tej sekcji z innymi sekcjami planu ewaluacji <ul style="list-style-type: none"> • <u>Sekcja 1 – cele i potrzeby</u>: wnioski z ewaluacji (tematy i działania) zostaną przekazane, a w związku z zaleceniami podjęte zostaną działania następcze. • <u>Sekcja 2 – zarządzanie i koordynacja</u>: podmioty/organy zaangażowane w struktury zarządzania będą miały wkład w projektowanie i wdrażanie kanałów i przedsięwzięć w zakresie komunikacji i działań następczych. • <u>Sekcja 3 – identyfikacja zainteresowanych stron</u>: niektóre zainteresowane strony będą odgrywały szczególną rolę w komunikowaniu wniosków z ewaluacji lub w działaniach następczych w związku z tymi wnioskami. • <u>Sekcja 4 – ramy czasowe</u>: działania związane z komunikacją i działania następcze należy uwzględnić w ramach czasowych planu ewaluacji. 		

⁵¹ Pkt 6 załącznika II do rozporządzenia (UE) 2022/1475.

Kluczowe terminy, które należy wziąć pod uwagę

Opis sposobu rozpowszechniania **wniosek z ewaluacji** wśród **odbiorców docelowych**, wraz z opisem **ustanowionych mechanizmów** podejmowania **działań następczych** i wykorzystania wniosków z ewaluacji.

Wnioski z ewaluacji: wyniki ewaluacji, w tym konkluzje i zalecenia, powinny się opierać na solidnych dowodach. Mogą być one następnie wykorzystywane przez odbiorców docelowych do różnych celów, np. do poprawy wdrażania (zarządzający planem strategicznym WPR), planowania przyszłej polityki (decydenci), podnoszenia świadomości na temat wyników polityki (ogół społeczeństwa).

Komunikacja: zapewnia, by wnioski z ewaluacji (CO) były przekazywane właściwym odbiorcom (KOMU), we właściwym formacie (JAK) i we właściwym czasie (KIEDY).

Odbiorcy docelowi: są to zainteresowane strony zajmujące się ewaluacją na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym, takie jak decydenci, osoby przeprowadzające ewaluacje, badacze, beneficjenci i ogół społeczeństwa.

Ustanowione mechanizmy: odnoszą się one do kanałów informacyjnych, tj. środków (np. e-mail, internet, intranet, biuletyn, wydarzenia), za pomocą których rozpowszechniane są wnioski z ewaluacji.

Działania następcze w związku z wnioskami z ewaluacji: można je podejmować przy użyciu różnych mechanizmów [np. planów działania, seminariów, warsztatów, komitetów, brokeringu wiedzy (ang. *knowledge brokering*)⁵²] w celu wykorzystania wniosków i zaleceń z ewaluacji przy wdrażaniu planu strategicznego WPR oraz w cyklu polityki, w tym przy opracowywaniu przyszłej polityki. Wykorzystanie wiedzy uzyskiwanej dzięki ewaluacjom jest kluczowym celem każdej ewaluacji. Wykorzystanie wiedzy powinno być systematycznie analizowane i rozpowszechniane. Badanie postępów w działaniach następczych podjętych w związku z wnioskami z ewaluacji stanowi jedną z funkcji komitetu monitorującego⁵³.

Kluczowe pytania, które należy rozważyć

W odniesieniu do komunikacji:

- Jakie potrzeby w zakresie komunikacji istnieją w państwach członkowskich?
- Jak najlepiej komunikować wnioski z ewaluacji i dotrzeć do odpowiednich zainteresowanych stron?

⁵² Termin „brokering wiedzy” dobrze opisano w dokumencie *Evaluation Matters - The Evaluation Policy for European Union Development Co-operation [Ewaluacja ma znaczenie: polityka ewaluacyjna w kontekście współpracy rozwojowej Unii Europejskiej]* (<https://op.europa.eu/s/w7MN>). „Brokering wiedzy” stanowi odrębny etap procesu wspierania wykorzystania wniosków. Polega on na wykorzystaniu wiedzy o sposobach, w jaki wpłynie na zmianę. Za dopilnowanie, by to nastąpiło, odpowiada zarządzający ewaluacją. Kluczowi użytkownicy mają jednak najlepsze warunki do tego, by popularyzować dowody i wnioski wynikające z treści ewaluacji. Zarządzający ewaluacją pomaga kluczowym użytkownikom w ustaleniu planu działania, jak zamierzają to zrobić. Działania takie mogą obejmować:

- określenie możliwości w cyklu planowania wewnętrznego, kiedy ewaluacja powinna być wykorzystywana w procesie podejmowania decyzji oraz kto będzie odpowiedzialny za ten wkład,
- określenie zewnętrznych możliwości wykorzystania dowodów i wniosków z ewaluacji do wpływania na zmiany,
- metaewaluacje (systematyczne syntezy ewaluacji) prowadzone w celu zebrania podstawowej wiedzy na podobne tematy.

⁵³ Art. 124 ust. 3 lit. d) rozporządzenia (UE) 2021/2115.

- Jakie kanały informacyjne można wziąć pod uwagę?

W odniesieniu do grup docelowych:

- Kim są grupy docelowe (odpowiednie zainteresowane strony) w przypadku ewaluacji w ujęciu ogólnym i w przypadku wniosków z każdej konkretnej ewaluacji?

W odniesieniu do ról:

- Jaką rolę odgrywa komitet monitorujący w procesie komunikacji i działań następczych?
- Jaką rolę odgrywa krajowa sieć WPR w procesie komunikacji i działań następczych?
- Jakie role odgrywają w tym procesie instytucja zarządzająca, agencja płatnicza, zarządzający interwencjami, organy administracji na szczeblu regionalnym itp.?
- Jakie istnieją inne struktury, które można wykorzystać do komunikowania wniosków z ewaluacji (grupy robocze, sieci, itp.)?

W odniesieniu do działań następczych:

- Jakie działania następcze należy podjąć w związku z wnioskami z ewaluacji i zaleceniami?
- W jaki sposób należy zapewnić, by wnioski z ewaluacji przyczyniły się do poprawy wdrażania programu?

Aspekty terytorialne

- Bardzo ważne jest, aby wnioski z ewaluacji mogły być wykorzystywane przez regiony i włączane do procesu podejmowania decyzji dotyczących wszystkich interwencji, które są definiowane/modyfikowane i zarządzane na szczeblu regionalnym.
- Ewaluacje powinny również mieć na celu uzyskanie ogólnych wniosków, które są istotne dla poszczególnych regionów. Aby osiągnąć ten cel, niektóre ewaluacje na szczeblu krajowym mogą obejmować studia przypadków, które pozwalają na wyciągnięcie wniosków na szczeblu regionalnym. W przypadku niektórych technik dobrym rozwiązaniem może być dostarczenie wyników na szczeblu krajowym i regionalnym (np. jednorodne badanie, które można analizować indywidualnie dla każdego regionu).
- Ponadto istotne jest, by włączyć mechanizmy pozwalające na uwzględnienie/omówienie wniosków z ewaluacji i ich implikacji na szczeblu regionalnym z władzami regionalnymi.

Orientacyjny zarys tej sekcji

1. Zastosowane podejście i wnioski wyciągnięte z poprzednich okresów programowania
2. Cele w zakresie komunikowania wniosków z ewaluacji
3. Ogólny plan komunikacji, w tym kanały komunikacji i grupy docelowe
4. Podejście obejmujące działania następcze, aby zapewnić wdrożenie zaleceń z ewaluacji i wykorzystanie wniosków z ewaluacji

3.7. Zasoby, wsparcie techniczne i budowanie zdolności

Co należy zawrzeć w tej sekcji planu ewaluacji?

W tej sekcji planu ewaluacji należy opisać zasoby potrzebne do jego wdrożenia oraz wszelkie działania w zakresie wsparcia technicznego i budowania zdolności. Treść tej sekcji powinna zapewnić, by dostępne były wystarczające, szeroko rozumiane zdolności do wdrożenia planu ewaluacji.

Tabela 8 – Proponowana treść sekcji 7 planu ewaluacji

Treść minimalna ⁵⁴	Treść dodatkowa	Uzasadnienie
<p>Opis zasobów (ludzkich, finansowych i technicznych, w tym informatycznych)</p> <p>Opis wsparcia wdrażania: potrzeby w zakresie wsparcia zainteresowanych stron i organów administracji (na szczeblu krajowym, regionalnym, lokalnym, w tym LGD), wsparcie techniczne, wytyczne, budowanie zdolności</p>	<p>Ustrukturyzowany plan budowania zdolności dla LGD na potrzeby ewaluacji strategii rozwoju lokalnego</p>	<p>LGD poprawiły swoją kulturę ewaluacji, ale doświadczenia z lat 2014–2020 pokazują, że nadal istnieją potrzeby, zwłaszcza w odniesieniu do ram ewaluacji i metod ewaluacji⁵⁵.</p> <p>Dysponowanie konkretnym planem budowania zdolności pomaga również poprawić kulturę ewaluacji w LGD.</p>

⁵⁴ Pkt 7 załącznika II do rozporządzenia (UE) 2022/1475 oraz art. 7 ust. 3 i 4 tego rozporządzenia.

⁵⁵ Różne działania związane z budowaniem zdolności prowadzone przez biuro pomocy ds. ewaluacji potwierdzają to ustalenie, np. https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/evaluation_publications/fs-026-it-lags.pdf, a także [Evaluation support study on the impact of LEADER on balanced territorial development](#) [Badanie wspierające ewaluację wpływu programu LEADER na zrównoważony rozwój terytorialny].

Powiązania tej sekcji z innymi sekcjami planu ewaluacji

- Sekcja 1 – cel i potrzeby: planowanie zasobów powinno uwzględniać planowane tematy ewaluacji i działania związane z ewaluacją.
- Sekcja 4 – ramy czasowe: wszelkie działania w zakresie wsparcia technicznego i budowania zdolności należy umieścić w ramach czasowych.
- Sekcje 2 i 3 – zarządzanie i koordynacja/identyfikacja zainteresowanych stron: podmioty/organy/struktury zaangażowane w zarządzanie oraz inne zainteresowane strony będą miały potrzeby związane z budowaniem zdolności, które należy uwzględnić.

Kluczowe terminy, które należy wziąć pod uwagę

Opis niezbędnych i przewidywanych **zasobów** służących realizacji planu ewaluacji, wraz ze wskazaniem zdolności administracyjnych, danych, środków finansowych oraz potrzeb w zakresie IT.

Opis wdrażania wsparcia na rzecz programu, o którym mowa w art. 7 ust. 3 i 4 wspomnianego rozporządzenia, w tym **wsparcia technicznego i działań w zakresie budowania zdolności** prowadzonych w celu zapewnienia możliwości pełnej realizacji planu ewaluacji oraz planowanego wsparcia LGD w zakresie ewaluacji strategii rozwoju lokalnego.

Zasoby: są to zasoby finansowe, techniczne i ludzkie niezbędne do wdrożenia planu ewaluacji. Do zasobów technicznych zalicza się np. systemy danych, bazy danych, narzędzia informatyczne itp.

Wsparcie techniczne i budowanie zdolności: dotyczy to umiejętności, jak również wszelkiego wsparcia zewnętrznego (takiego jak analizy, narzędzia, wytyczne) niezbędnego do wdrożenia planu ewaluacji. Mogą one obejmować umiejętności techniczne/informatyczne, metodyczne lub analityczne. Wsparcie i budowanie zdolności należy zapewnić po określeniu potrzeb w zakresie wsparcia zainteresowanych stron i organów administracji zaangażowanych w ewaluację planów strategicznych WPR na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym LGD⁵⁶. Wsparcia można udzielać w formie szkoleń, wytycznych i wszelkich innych odpowiednich działań służących budowaniu zdolności, oferowanych przez krajową sieć WPR lub we współpracy z tą siecią⁵⁷. Działania te powinny uwzględniać zróżnicowane możliwości instytucji i zainteresowanych stron w zakresie monitorowania i ewaluacji⁵⁸. Jednocześnie działania związane z budowaniem zdolności w odniesieniu do ewaluacji przyczyniają się również do podnoszenia świadomości znaczenia ewaluacji i budowania kultury ewaluacji.

Kluczowe pytania, które należy rozważyć

- Czy dostępne są odpowiednie zasoby (ludzkie, finansowe i techniczne) do realizacji planu ewaluacji?
- Jak można uzyskać odpowiednie zasoby w razie potrzeby?

⁵⁶ Art. 7 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

⁵⁷ Art. 7 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

⁵⁸ Art. 7 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/1475.

- Jakie są potrzeby w zakresie budowania zdolności do celów realizacji planu ewaluacji i jak je identyfikować przez cały okres realizacji?
- Które działania w zakresie wsparcia i budowania zdolności do ewaluacji są odpowiedniejsze dla których instytucji i zainteresowanych stron?
- Jak planować i wdrażać działania na rzecz budowania zdolności na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym dla LGD?
- Jaki jest dostępny budżet na poszczególne działania związane z ewaluacją?

Aspekty terytorialne

- W zależności od roli, jaką przyjmują regiony w kontekście realizacji planu ewaluacji, ważne jest, by zapewnić im niezbędne zasoby finansowe i techniczne.
- Konieczne jest rozważenie szkoleń i innych działań wspierających, które zagwarantują odpowiedni udział regionów w procesie ewaluacji.

Orientacyjny zarys tej sekcji

1. Zasoby niezbędne do realizacji planu ewaluacji (finansowe, ludzkie, związane z danymi, informatyczne)
2. Działania w zakresie wsparcia technicznego i budowania zdolności (wykaz, treść, harmonogram)
3. Ustrukturyzowany plan budowania zdolności dla LGD

ZALACZNIK – DEFINICJE KRYTERIÓW EWALUACJI

Definicje wykorzystane w przypadku kryteriów ewaluacji są takie same jak te przedstawione w instrumencie nr 47 Zestawu instrumentów służących lepszemu stanowiению prawa⁵⁹ i podsumowane w poniższej ramce.

Ramka 1 – Definicje stosowane do kryteriów ewaluacji

SKUTECZNOŚĆ

W analizie skuteczności rozważa się, na ile działania UE były skuteczne w osiągnięciu celów lub postępach w ich realizacji. Ocena powinna zawierać a) opinię na temat dotychczasowych postępów oraz b) roli działań UE w doprowadzeniu do zaobserwowanych zmian. W analizie skuteczności należy również dokładnie przyjrzeć się korzyściom płynącym z interwencji UE, jakie odnoszą różne zainteresowane strony (Zestaw instrumentów służących lepszemu stanowiению prawa, instrument nr 47, s. 403).

W analizie skuteczności należy uwzględnić dwa poziomy: a) skuteczność operacyjną, w przypadku której postępy w realizacji celów szczegółowych WPR ocenia się na podstawie wartości docelowych wskaźników rezultatu, oraz b) oddziaływanie, w przypadku którego postępy w realizacji celów ogólnych i szczegółowych WPR ocenia się na podstawie wskaźników oddziaływania.

EFEKTYWNOŚĆ

Kryterium efektywności służy ocenie wykorzystania zasobów w ramach interwencji do wywołania określonych zmian przez tę interwencję. W analizie efektywności należy dokładnie przyjrzeć się kosztom interwencji UE, jakie ponoszą różne zainteresowane strony. Podczas tej analizy należy również porównać zidentyfikowane koszty z korzyściami, które zidentyfikowano w ramach kryterium skuteczności, jak również zbadać możliwości uproszczenia i zmniejszenia obciążeń. (Zestaw instrumentów służących lepszemu stanowiению prawa, instrument nr 47, s. 404–405)

ZNACZENIE

W ocenie znaczenia analizuje się związek między potrzebami i problemami w chwili wprowadzania interwencji i w trakcie jej realizacji. Ocena znaczenia powinna również uwzględniać związek między obecnymi i przyszłymi potrzebami i problemami w UE a celami interwencji. (Zestaw instrumentów służących lepszemu stanowiению prawa, instrument nr 47, s. 407)

SPÓJNOŚĆ

Ocena spójności polega na zbadaniu, jak skutecznie (lub nieskutecznie) współdziałają ze sobą różne interwencje, polityki unijne/międzynarodowe lub elementy polityki krajowej/regionalnej/lokalnej. Sprawdzenie spójności „wewnętrznej” oznacza przyjrzenie się temu, jak poszczególne elementy tej samej interwencji UE współdziałają, aby osiągnąć jej cele. Sprawdzenie spójności „zewnętrznej” oznacza, że podobne kontrole mogą być prowadzone w odniesieniu do innych („zewnętrznych”) interwencji, na różnych poziomach. W stosownych przypadkach analiza spójności może obejmować sprawdzenie, czy interwencje są zgodne z celami Europejskiego Zielonego Ładu lub czy interwencja jest spójna z nadrzędnymi celami środowiskowymi (takimi jak prawo o klimacie) lub innymi politykami ukierunkowanymi na środowisko. (Zestaw instrumentów służących lepszemu stanowiению prawa, instrument nr 47, s. 408)

UNIJNA WARTOŚĆ DODANA

W analizie unijnej wartości dodanej bada się zmiany, które są wynikiem interwencji UE, wykraczające poza to, czego można było racjonalnie oczekiwać od krajowych działań państw członkowskich. Zgodnie z zasadą pomocniczości (art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej) oraz w obszarach kompetencji niewyłącznych UE powinna podejmować działania tylko wtedy, gdy cele mogą zostać lepiej osiągnięte przez działanie Unii niż przez działania państw członkowskich. (Zestaw instrumentów służących lepszemu stanowiению prawa, instrument nr 47, s. 409)

Zestaw instrumentów służących lepszemu stanowiению prawa – rozdział 6 (europa.eu)

European Evaluation Helpdesk for the CAP

Rue Belliard 12,
1040 Brussels, Belgium
+32 2 808 10 24

evaluation@eucapnetwork.eu

https://eu-cap-network.ec.europa.eu/index_en

Funded by
the European Union